

Zgoda pacjenta - to Twoja decyzja

Jak angażować się w decyzje odnośnie opieki zdrowotnej i leczenia

Do kogo jest skierowana ta ulotka?

- Informacje zawarte w tej ulotce przeznaczone są dla osób w każdym wieku.
- Istnieje również specjalna wersja ulotki dla dzieci i młodzieży do lat 16, nosząca tytuł „**Zgoda pacjenta – Twoje prawa**” (**Consent – your rights**). Można ją otrzymać w miejscu świadczenia opieki NHS lub za pośrednictwem Internetu pod adresem www.hris.org.uk.

O czym mówi ta ulotka?

Omawia ona prawa pacjenta do podejmowania decyzji odnośnie opieki zdrowotnej i leczenia. Generalnie pacjent ma prawo zgodzić się lub odmówić leczenia, badań lub testów, a także podjąć decyzję o udziale w badaniach naukowych.

Zgoda na badania i leczenie

Co oznacza zgoda pacjenta?

Oznacza akceptację. Zanim lekarz, pielęgniarka lub inny personel medyczny będzie mógł wykonać badanie lub podjąć leczenie pacjenta, musi uzyskać jego zgodę.

Kto może wyrazić zgodę?

Pacjent może wyrazić zgodę, jeżeli może podejmować samodzielne decyzje.

- Oznacza to, że jest w stanie zrozumieć na czym leczenie polega i rozważyć wszelkie za i przeciw związane z podejmowanymi działaniami.
- Pacjent musi otrzymać wystarczające informacje i powinien mieć możliwość samodzielnego zadecydowania, bez nacisków ze strony innych osób.

Co jeśli pacjent nie może wyrazić zgody?

Pacjent może wyrazić zgodę tylko wtedy, gdy rozumie otrzymywane informacje, może je rozważyć i jest w stanie poinformować innych o swojej decyzji. Jeżeli pacjent nie jest w stanie tego zrobić (taką sytuację określa się jako „niezdolność do podejmowania decyzji”), inna osoba może podjąć decyzję za niego.

Pacjenci dorośli

Zgodę może wyrazić za pacjenta inna osoba w następujących przypadkach:

- zgodę za pacjenta może wyrazić osoba, która otrzymała od niego pełnomocnictwo do opieki;
- zgodę za pacjenta może wyrazić osoba, która została ustanowiona przez sąd kuratorem pacjenta jako osoby ułomnej;
- zgodę za pacjenta może wyrazić osoba, która została ustanowiona przez sąd kuratorem pacjenta, jeżeli leczenie jest tylko krótkoterminowe.

Lekarze mogą podjąć leczenie, jeżeli w imieniu pacjenta nikt inny nie może wyrazić zgody, a leczenie będzie dla niego korzystne.

Więcej na temat źródeł informacji o prawach osób dorosłych niezdolnych do podejmowania decyzji podano na stronie 8.

Pacjenci poniżej 16 roku życia

- Jeśli pacjent sam nie może wyrazić zgody na leczenie, może to zrobić osoba dysponująca prawami rodzicielskimi.

Informacje o prawach osób poniżej 16 roku życia można znaleźć na stronie 7.

Co dzieje się w nagłych przypadkach?

- W nagłych przypadkach – na przykład wtedy, gdy pacjent uczestniczył w wypadku drogowym i wymaga szybkiej pomocy w celu ratowania życia – może nie być w stanie pozwalającym na podjęcie decyzji odnośnie swojego leczenia.
- Jeżeli pacjent nie jest w stanie wyrazić zgody i nie ma czasu na uzyskanie zgody od innej osoby za pacjenta, lekarze nadal mogą podjąć jego leczenie. Tym niemniej mogą to zrobić jedynie wtedy, gdy zachodzi konieczność ratowania życia lub uniknięcia poważniejszych obrażeń.

W jaki sposób pacjent jest proszony o wyrażenie zgody?

- Pacjent może zostać poproszony o wykonanie czynności, aby zademonstrować zgodę. Na przykład: lekarz może poprosić o możliwość zbadania stopy pacjenta. Jeżeli pacjent zdejmie but, jest to znak wyrażenia zgody na badanie.
- Czasami pacjent może zostać poproszony o słowne wyrażenie zgody na badanie lub leczenie.
- Jeżeli badanie lub leczenie jest bardziej skomplikowane, jak na przykład operacja, pacjent może zostać poproszony o podpisanie formularza zgody.

Jakie informacje powinien otrzymać pacjent?

- Aby pomóc w podjęciu decyzji, personel NHS obowiązany jest podać pacjentowi informacje odnośnie oferowanego badania lub leczenia, w sposób zrozumiały dla pacjenta. Pacjent ma prawo wiedzieć:
 - dlaczego ma zostać poddany konkretnemu badaniu lub leczeniu;
 - na czym ono polega;
 - jakie są korzyści;
 - jakie jest ryzyko i skutki uboczne;
 - jak wysokie lub niskie jest ryzyko;
 - czy istnieją metody alternatywne;
 - co może się wydarzyć, jeżeli badanie lub leczenie nie zostanie przeprowadzone;
 - czy pacjent musi płacić (np. za leczenie dentystyczne);
 - jak nazywa się lekarz odpowiedzialny za jego leczenie.
- Pacjent ma prawo zadawać pytania, jeżeli nie rozumie informacji lub chce dowiedzieć się więcej. Jeżeli osoba, która prosi pacjenta o wyrażenie zgody nie jest w stanie odpowiedzieć na jego pytania, należy ją poprosić o zdobycie informacji lub skontaktowanie z osobą mogącą w tym pomóc. Jeżeli pacjent uzna to za konieczne, może poprosić o opinię innej osoby.
- W razie konieczności skorzystania z tłumacza należy to zgłosić pracownikowi służby zdrowotnej z wyprzedzeniem. Należy wcześniej umówić taką wizytę i określić język, którego tłumacz jest potrzebny.
- Pacjent ma prawo żądać, aby w czasie otrzymywania informacji o badaniu lub leczeniu była przy nim inna osoba. Może to być osoba zaprzyjaźniona, członek rodziny, partner lub opiekun, inny członek personelu lub osoba niezależna (często zwana „advokatem”).
- W niektórych sytuacjach pacjent może mieć trudności ze zrozumieniem informacji podawanych odnośnie badania lub leczenia. Jeśli pacjentowi potrzebne są informacje na piśmie, winien się o nie zwrócić.

Jak dużo czasu ma pacjent na podjęcie decyzji?

Jeżeli pacjent potrzebuje czasu na przemyślenie decyzji, powinien o tym powiedzieć. W nagłych przypadkach decyzje muszą być podejmowane szybko. W innych sytuacjach pacjent może poświęcić więcej czasu. Na podjęcie decyzji powinno być udzielone wystarczająco dużo czasu, a pacjent nie powinien czuć się ponaglany. Jeśli na zastanowienie potrzeba więcej czasu, należy o tym powiedzieć.

Co jeśli pacjent zmieni zdanie?

Pacjent może w dowolnym czasie zmienić zdanie odnośnie wyrażonej zgody na badanie lub leczenie. Należy poinformować o tym fakcie osobę, która opiekuje się pacjentem.

Czy pacjent może nie zgodzić się na badanie i leczenie?

- Pacjent może w dowolnym czasie odmówić badania lub leczenia, nawet jeżeli oznacza to poważne zagrożenie dla życia jego lub jego nienarodzonego dziecka.
- Ważne jest, aby pacjent rozumiał, co może się wydarzyć, jeżeli nie zdecyduje się na badanie lub leczenie.
- Jeżeli istnieje inne leczenie alternatywne, pacjent powinien zostać o tym poinformowany. Jednakże pacjent nie może nalegać na konkretne leczenie, jeżeli opiekujący się nim personel NHS nie uważa, że będzie ono korzystne dla pacjenta.
- Należy pamiętać, że pacjent ma prawo do uzyskania opinii na temat leczenia od innej osoby, zanim podejmie decyzję.

Informacje dla osób poniżej 16 roku życia

Pacjent poniżej 16 roku życia, który może decydować za siebie, może nie zgodzić się na badanie lub leczenie. Jednak w takim przypadku:

- Osoba opiekująca się pacjentem może chcieć dowiedzieć się, dlaczego pacjent nie zgadza się. Osoba ta musi wiedzieć, czy dostarczyła pacjentowi informacje wystarczające do podjęcia decyzji.
- W bardzo nietypowych przypadkach, przy braku zgody na badanie lub podczas leczenia poważnych stanów zdrowia, rodzice lub lekarz pacjenta mogą nie zgodzić się z decyzją pacjenta i zechcieć zasięgnąć porady prawnej odnośnie.

Na stronie 7 określono, gdzie szukać informacji na temat zgody osób poniżej 16 roku życia.

Co jeśli pacjent cierpi na zaburzenia lub chorobę umysłową?

- W większości przypadków pacjenci, u których występują problemy natury umysłowej, mają te same prawa do wyrażania zgody lub odmowy na badanie lub leczenie, co wszystkie inne osoby.
- Jednakże jeżeli opieka nad pacjentem odbywa się w ramach ustawy o zdrowiu umysłowym (Mental Health Act), badania i leczenie związane z chorobą umysłową pacjenta mogą być wykonywane bez jego zgody. Działania te zostaną podjęte tylko wtedy, jeżeli będą korzystne dla pacjenta. Istnieją wytyczne dotyczące pewnych rodzajów leczenia. Przed rozpoczęciem leczenia pacjenta jego lekarz prowadzący może potrzebować zasięgnąć opinii innego lekarza.
- Istnieje zbiór informacji i wskazówek dla osób cierpiących na zaburzenia lub choroby umysłowe oraz ich opiekunów, przygotowany przez Scottish Government Health Directorates (Szkockie Rządowe Inspektoraty Zdrowia). Na stronie 9 podano informacje, gdzie można uzyskać egzemplarz tego zbioru.

Więcej informacji na temat praw osób cierpiących na zaburzenia i choroby umysłowe podano na stronach 8 i 9.

Zajęcia dydaktyczne i badania

Co jeśli pacjent zostanie poproszony o udział w zajęciach dydaktycznych?

- Pacjent powinien być zawsze zapytany przez zajmujący się nim personel NHS, czy nie ma nic przeciwko obecności studentów medycyny podczas badania lub leczenia. Pacjent ma prawo odmówić, bez jakiegokolwiek wpływu na jego opiekę.
- Pacjent musi wyrazić zgodę przed wykonaniem jakichkolwiek fotografii, nagrań obrazu i dźwięku podczas badania lub leczenia, przeznaczonych do celów dydaktycznych. Jeżeli to możliwe, informacje pozwalające zidentyfikować pacjenta zostaną usunięte przed wykorzystaniem materiałów. W sytuacjach, gdy nie będzie to możliwe, pacjent musi zostać o tym poinformowany przed podjęciem decyzji.
- Jeżeli pacjent zgodzi się na wykonywanie zdjęć lub nagrań do celów dydaktycznych, może zmienić zdanie w późniejszym czasie. Jeżeli pacjent cofnie zgodę, nagrania zostaną nie zostaną użyte i zostaną skasowane tak szybko jak to możliwe.

Co jeśli pacjent zostanie poproszony o udział w badaniach?

- Pacjent ma prawo zdecydować, czy chce uczestniczyć w badaniach.
- Przed podjęciem decyzji pacjent powinien otrzymać wszelkie potrzebne informacje odnośnie badań, a także uzyskać odpowiedzi na wszelkie pytania.
- Zwykle pacjent otrzyma pisemne informacje na temat badań, które może zabrać do domu. Jeżeli pacjent chce, może posłużyć się nimi podczas rozmów na temat badań z rodziną i przyjaciółmi. Pacjent nie powinien nigdy być naciskany na wyrażenie zgody na udział w badaniach.
- Jeżeli pacjent chce wziąć udział w badaniach, powinien otrzymać do podpisania formularz potwierdzający wyrażoną zgodę. Pacjent może otrzymać jedną kopię formularza, a druga kopia trafi do jego dokumentacji stanu zdrowia.
- Pacjent może zmienić zdanie na temat udziału w badaniach w dowolnym czasie i nie ma obowiązku podawania przyczyn.
- Jeżeli pacjent nie zdecyduje się na udział w badaniach, standardy otrzymywanej przez niego opieki nie zostaną obniżone w żaden sposób.

Zgoda na wykorzystanie osobistych informacji o stanie zdrowia

NHS ma obowiązek zachowania w tajemnicy osobistych informacji o stanie zdrowia pacjenta. Pacjent ma prawo uczestniczyć w decyzjach odnośnie sposobów wykorzystywania osobistych informacji o stanie jego zdrowia.

Więcej informacji na temat sposobów wykorzystywania osobistych informacji o stanie zdrowia pacjenta można znaleźć w ulotce pt. „**Poufność – to Twoje prawo**” (**Confidentiality – it’s your right**). Na stronie 9 podano informacje o tym, gdzie można uzyskać egzemplarz tej ulotki.

Co jeśli pacjent jest niezadowolony?

Jeżeli pacjent jest niezadowolony ze sposobu, w jaki uczestniczył w podejmowaniu decyzji odnośnie opieki zdrowotnej, w pierwszej kolejności powinien zwrócić się do opiekującego się nim pracownika NHS. Jeżeli pacjent jest nadal nieusatysfakcjonowany, może złożyć oficjalną skargę.

Więcej informacji na temat składania skarg zawiera ulotka pt. „**Składanie skarg na NHS**” (**Making a complaint about the NHS**). Na stronie 9 podano informacje o tym, gdzie można uzyskać egzemplarz tej ulotki.

Jak uzyskać dalsze informacje

Aby uzyskać więcej informacji odnośnie zagadnień poruszonych w niniejszej ulotce należy skontaktować się:

- z pracownikiem NHS, który jest zaangażowany w opiekę nad pacjentem;
- z telefoniczną linią informacyjną NHS pod numerem **0800 22 44 88** (połączenie tekstowe **18001 0800 22 44 88**), połączenia z tą linią są bezpłatne i możliwe jest zamówienie usługi tłumaczenia;
- z lokalnym obywatelskim biurem doradczym (citizens advice bureau); najbliższe biuro można znaleźć za pośrednictwem Internetu, korzystając z witryny **www.cas.org.uk**, bądź w lokalnej książce telefonicznej.

Przepisy prawa w odniesieniu do osób nieletnich

- Aby uzyskać więcej informacji odnośnie zagadnień prawnych dotyczących dzieci i młodzieży, prosimy skontaktować się z organizacją:

The Scottish Child Law Centre (Szkocki Ośrodek Praw Dziecka)
54 East Crosscauseway
Edinburgh
EH8 9HD

Telefoniczna linia informacyjna: **0131 667 6333**

Bezpłatny numer telefonu dla osób poniżej 18 roku życia: **0800 328 8970**

Bezpłatna obsługa tekstowa **80800** (najpierw tekst „SCLC”, następnie pytanie. Odpowiedzi odsyłane drogą tekstową na telefon komórkowy).

E-mail: **enquiries@sclc.org.uk**

Witryna sieci Web: **www.sclc.org.uk**

- Niniejszą ulotkę wydano również w wersji dla dzieci i młodzieży do lat 16. Nosi ona tytuł „**Zgoda pacjenta – Twoje prawa**” (**Consent - your rights**). Można ją otrzymać w miejscu świadczenia opieki NHS, w lokalnej placówce NHS lub za pośrednictwem Internetu pod adresem **www.hris.org.uk**.

Przepisy prawa w odniesieniu do osób dorosłych niezdolnych do podejmowania decyzji lub chorych umysłowo

Ta ulotka jest dostępna w formacie łatwiejszym do odczytania. Informacje na temat uzyskania egzemplarza w takim formacie można znaleźć na ostatniej stronie okładki.

Sytuacja, w której osoba nie może podejmować decyzji za siebie lub nie może poinformować innych osób o swojej decyzji, określana jest mianem „niezdolności do podejmowania decyzji”. Aby uzyskać informacje na temat ustawy o osobach dorosłych niezdolnych do podejmowania decyzji (Adults with Incapacity Act), należy skontaktować się z instytucją:

- **The Office of the Public Guardian (Biuro Publicznego Opiekuna Prawnego), Szkocja**

Hadrian House, Callendar Business Park, Callendar Road
Falkirk, FK1 1XR

Telefon: **01324 678 300**

Telefaks: **01324 678 301**

E-mail: **opg@scotcourts.gov.uk**

Strona internetowa: **www.publicguardian-scotland.gov.uk**

Aby uzyskać więcej informacji na temat praw osób cierpiących na zaburzenia i choroby umysłowe, należy skontaktować się z następującą instytucją:

- **Mental Welfare Commission for Scotland (Szkocka Komisja Opieki nad Chorymi Umysłowo)**

Można tam również uzyskać informacje o prawach osób podlegających pod ustawę o dorosłych niezdolnych do podejmowania decyzji (Adults with Incapacity Act)

Argyle House, 3 Lady Lawson Street, Edinburgh EH3 9SH

Telefon: **0131 222 6111**

Bezpłatny numer telefonu dla osób objętych opieką i opiekunów: **0800 389 6809**

Telefaks: **0131 222 6112**

E-mail: **enquiries@mwscot.org.uk**

Strona internetowa: **www.mwscot.org.uk**

Scottish Government Health Directorates (Szkockie Rządowe Inspektoraty Zdrowia)

Istnieje zbiór informacji i wskazówek dla osób korzystających z opieki psychiatrycznej, przygotowany przez Scottish Government Health Directorates (Szkockie Rządowe Inspektoraty Zdrowia). Zawierają one wskazówki odnośnie wyrażania zgody na leczenie. Aby otrzymać te materiały, należy skontaktować się z instytucją:

Mental Health Law Team (Zespół ds. zdrowia psychicznego)

Mental Health Division

Scottish Government Health Directorates

St Andrew's House, Regent Road, Edinburgh EH1 3DG

Telefon: **0131 244 2591**

E-mail: **mentalhealthlaw@scotland.gsi.gov.uk**

Strona internetowa: **www.scotland.gov.uk** (tam należy wybrać łącza dot. zdrowia psychicznego, reformy prawa i porad — mental health, law reform, guidance)

Inne ulotki z tej serii

Niniejsza ulotka stanowi część serii. Pozostałe ulotki w serii to:

- **Poufność – to Twoje prawo (Confidentiality – it's your right)**
- **Jak zobaczyć swoją dokumentację zdrowotną (How to see your health records)**
- **Składanie skarg na NHS (Making a complaint about the NHS)**
- **NHS i Ty (The NHS and You)**
- Informacje dla opiekunów dot. praw osób niezdolnych do podejmowania decyzji oraz ich zgody na leczenie i opiekę zdrowotną zostaną opublikowane w roku 2009 w ramach niniejszej serii.

Ulotki te można uzyskać:

- w gabinetach lekarskich, dentystycznych oraz w szpitalach oraz w innych miejscach świadczenia opieki zdrowotnej NHS;
- w lokalnej placówce NHS;
- korzystając z telefonicznej linii informacyjnej pod numerem **0800 22 44 88** (obsługa tekstowa **18001 0800 22 44 88**)
- **www.hris.org.uk** oraz
- w lokalnym obywatelskim biurze doradczym (najbliższe biuro można znaleźć za pośrednictwem Internetu, korzystając ze strony internetowej **www.cas.org.uk**, bądź w lokalnej książce telefonicznej).

Dołożono wszelkich starań, aby zapewnić prawdziwość wszelkich informacji podanych w niniejszej ulotce. Tym niemniej ulotka ma wyłącznie charakter informacyjny i nie należy prawnego jej traktować jako w pełni wyrażonego stanu prawnego. W przypadku zamiaru podjęcia kroków prawnych należy skontaktować się z adwokatem, obywatelskim biurem doradczym lub inną organizacją doradczą.

Wersja 2

Przygotowano: sierpień 2008

Data nast. zmiany: sierpień 2010

Przygotowane przez Health Rights Information Scotland (Informacje o prawach do opieki zdrowotnej, Szkocja) - projekt Scottish Consumer Council (Szkocka Rada Konsumentów) dla Scottish Executive Health Department (Szkocki Główny Wydział Zdrowia).

Aby uzyskać podane tu informacje w innym języku lub formacie, prosimy zatelefonować do lokalnej placówki NHS. Aby uzyskać pomoc w tym zakresie, należy skontaktować się z telefoniczną linią informacyjną NHS pod numerem 0800 22 44 88 (obsługa tekstowa: 18001 0800 22 44 88)

www.hris.org.uk